

ОБРАЗ РЯТУВАЛЬНИКА В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ (ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ)

За визначенням В. Красних, «дискурс є вербалізована мовленнєво-мисленнєва дія, що розуміється як сукупність процесу і результату та має як власне лінгвістичний, так і екстралінгвістичний плани» [1, с. 113]. Дослідниця виділяє у структурі дискурсу два плани: власне лінгвальний і лінгвокогнітивний. «Перший пов'язаний з мовою, маніфестує себе у використанні мовних засобів і проявляється в сукупності породжених текстів (дискурс як результат). Другий пов'язаний із мовною свідомістю, зумовлює вибір мовних засобів, впливає на породження (й сприйняття) текстів, проявляючись у контексті та пресуппозиції (дискурс як процес)» [там же, с. 114].

Основні підходи до визначення сутності терміна «дискурс» з лінгвістичного погляду систематизує О. Селіванова. Дослідниця пропонує такі дефініції зазначеного поняття: «1) зв'язний текст у контексті численних супровідних фонових чинників – онтологічних, соціокультурних, психологічних тощо; текст, занурений у життя; 2) замкнена цілісна комунікативна ситуація (подія), складниками якої є комуніканти й текст як знаковий посередник, зумовлена різними чинниками, що опосередковують спілкування й розуміння (соціальні, культурні, етнічні і т. ін.); 3) стиль, підмова мовного спілкування; 4) зразок мовної поведінки в певній соціальній сфері, що має певний набір змінних» [2, с. 119].

Дискурс рятувальника в масмедіа складається із сукупності усних і письмових текстів засобів масової інформації (друкованих видань, інтернет-видань, радіо, телебачення), що містять інформацію про роботу рятувальників та описують надзвичайні події та їх наслідки. Тексти дискурсу рятувальників орієнтовані як на самих «надзвичайників», так і на всі верстви населення. Він включає такі мовні жанри, як короткі інформаційні повідомлення-замітки, тематичні статті, коментарі, репортажі з місця подій, інтерв'ю, програми тощо.

Метою масмедійного дискурсу рятувальник є:

- висвітлення надзвичайної ситуації, оцінка її наслідків;
- повідомлення причин, що призвели до надзвичайної ситуації;
- запобігання надзвичайним ситуаціям, інформування про вжиті для цього заходи, у тому числі й владою;
- активізація читачів, слухачів або глядачів, заклики надати допомогу постраждалим від надзвичайних ситуацій тощо.

Характерною рисою дискурсу рятувальника в масмедіа є поєднання двох протилежних тенденцій – стандарту та експресії. У першому випадку йдеться про інформаційні тексти, статистичні дані, протокольні описи місця надзвичайної події тощо. Текстам такого типу притаманні терміни та кліше.

Вогнеборець розповів малечі як оперативно-рятувальні загони ДСНС реагують на сигнал тривоги, як від їх швидкості, злагоджених дій та

*професіоналізму залежить життя та добробут людей, ознайомив їх із пристроями та інструментом, який стає в пригоді **рятувальникам**.* [ДСНС. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Ostanni-novini/68429.html>.]

*42-річний іспанський **пожежник** Карлос Арана зробив штучне дихання рот в рот цуценяті двомісячного йоркширського тер'єра після того, як будинок його власника охопила **пожежа**.* [ТСН. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://tsn.ua/tsikavinki/ispanskiy-pozhezhnik-shtuchnim-dihannyam-vryatuvav-zhittya-cucunyati-372108.html?g=article&m=384547866>.]

Як бачимо, у масмедійних текстах дискурсу рятувальника подана передусім об'єктивна когнітивна інформація, представлена у вигляді цифрових даних, географічних назв, назв підприємств і фірм, підрозділів ДСНС України тощо.

Експресивні тексти, що містять чітку оцінку подій і поведінки людей, теж використовуються в дискурсі рятувальника. Оцінність реалізується через семантично й стилістично забарвлені слова та вирази. Емоційно забарвленими тексти дискурсу рятувальника є в тому випадку, коли автор матеріалу висловлює виключно свою позицію. Переважно це блогерські дописи, у яких немає жорстких журналістських стандартів, у тому числі вимоги щодо дотримання балансу думок.

*А вони виходили. Хто сам, кого тягнули на плечах. Червоних, обгорілих. У деяких шкіра звисала з тіла, **наче одяг**, що раптом **перетворився на лахміття**. **Жахливе лахміття**, лише від одного погляду на який **стає боляче**.* [Бондар І. Васильків у вогні. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://tsn.ua/blogi/themes/politics/vasilkiv-u-vogni-436080.html>.]

*Раніше тут люди **тонули** рідко, пригадують місцеві. Припускають, що тут щось пороблено, і подумують, чи не варто покликати священика, щоб освятити озеро. До цієї історії, звісно, можна підключити містику. Мовляв, тут **втопилася** вагітна дівчина, яку кинув хлопець, але насправді **молодих чоловіків тягнуть на дно не мавки та русалки, а випиті пляшки**. **Тонуть** зазвичай п'яними.* [ТСН. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://tsn.ua/kyiv/na-fatalnomu-ozeri-v-kiyevi-dva-dni-pospil-topilisya-molodi-choloviki-304397.html>.]

Отже, вивчення дискурсу рятувальника в україномовному мас-медіа потребує всебічного лінгвістичного й екстралінгвістичного дослідження.

Література

1. Красных В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В. В. Красных. – М. : Гнозис, 2003. – 375 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.